

БЕЗБЕДНОСНА КУЛТУРА МЛАДИХ И САВРЕМЕНИ РИЗИЦИ

Сажетак: У раду аутори разматрају положај младих у контексту утицаја савремених безбедносних ризика и с тим у вези анализирају ситуацију у погледу безбедносне културе младих. У савременим условима млади су изложени различитим ризицима, неке од њих можемо сматрати традиционалним јер постоје одувек, у свим временима и друштвима, само мењају модалитете испољавања, за разлику од ризика који су настали у условима савременог доба као резултат промена у начину функционисања друштва. Хватање у коштац са изазовима и ризицима претпоставља развијену безбедносну културу па у том смислу аутори разматрају постојећи стратешко-нормативни оквир у Републици Србији који представља основ за унапређење тог важног сегмента контроле ризика кад су млади у питању. Аутори указују на проблем погрешне перцепције појединих безбедносних ризика што је резултат искривљене медијске слике проблема која води стварању заблуда и стереотипних представа које не одговарају стварности. У вези са тим аутори истичу посебно феномен педофилије као специфичан ризик који погађа младе указујући на многобројне проблеме који постоје у разумевању карактеристика и размере ове појаве. На крају аутори закључују да је неопходна координисана и континуирана активност свих актера који учествују у унапређењу положаја младих, пре свега породице и школе, уз неизоставно активно учешће самих младих који развијајући своје капацитете за супротстављање безбедносним ризицима доприносе побољшању безбедности у читавом друштву.

Кључне речи: безбедносна култура младих, савремени ризици, стратешко-нормативни оквир, перцепција, педофилија

Увод

Свако доба носи са собом различите ризике којима су људи изложени и са којима се суочавају у свом свакодневном животу. Угроженост и несигур-

* alex.mag.ilic@gmail.com

** bbvsup@gmail.com

ност одувек су одређивали услове људског постојања (Бек 2011, 18). На неки начин раније је то био чешћи случај јер се радило о ризицима који су погађали егзистенцију појединаца па је контрола и управљање тим ризицима обично имало значење борбе за преживљавање. Савремено доба, захваљујући напретку у различитим областима, многе некадашње ризике је ставило под контролу што је довело до побољшања живота савременог човека. С друге стране поменуте промене су изазвале неке друге процесе који се не могу окарактерисати као позитивни па се у савременим оквирима такође суочавамо са многобројним ризицима.

Млади људи су због своје незрелости и неискуства подложнији различитим ризицима него кад су у питању одрасле особе, односно младост је сама по себи повезана са категоријама ризика и неизвесности. Ипак свесни тога покушавамо као појединци и као друштво да предузмемо све што нам је на располагању како би заштитили младе. По природи ствари основни механизми заштите се развијају у оквиру базичних институција (породица и школа). Такође не треба занемарити важност јачања сопствених капацитета младих људи, како би они сами могли да препознају и избегну различите ризике. Чињеница је да се то најбоље може постићи унапређењем безбедносне културе кроз различите програме едукације превасходно у оквиру васпитно-образовних установа.

Основ за предузимање активности у циљу побољшања безбедносне културе младих представља одговарајући нормативни оквир који регулише ту област и који заједно са стратешким документима омогућава доношење конкретних одлука у вези са тим. Предуслов те конкретизације је адекватна и детаљна анализа безбедносних ризика којима су млади изложени у савременом свету с обзиром да се ради о динамичној и променљивој појави. Неки ризици изазивају значајнију пажњу јавности, попут педофилије, што понекад води претеривањима, настанку заблуда и стереотипа. С друге стране поједини ризици се погрешно разумеју или се потцењују неки њихови аспекти, што такође може довести до проблема. Како би се то предупредило треба континуирано радити на побољшању перцепције безбедносних ризика, а једну од најважнијих улога у том процесу имају медији.

Савремени безбедносни ризици и млади

Каталог савремених безбедносних ризика којима су млади изложени је многобројан и разноврсан. Чини се да са свих страна вреба опасност, почев од педофилије која можда највише изазива родитељски страх, преко других облика насиља без обзира ко га чини: групе вршњака (обично удружени у малолетничке банде) или насиље које чине одрасли према младима и које се може манифестовати у различитим модалитетима и ситуацијама, до ризика који постоје у области саобраћаја, а не треба заборавити ни начелну подложност младих различитим облицима зависности попут алкохолизма и наркоманије. Често су ти ризици испреплетани па тако конзумација алкохола и/или дрога често буде

повезана са инцидентима у саобраћају који нажалост у Републици Србији однесу доста младих живота на годишњем нивоу.

Сви поменути облици безбедносних ризика могу се условно сврстати у категорију традиционалних јер постоје и у садашњем тренутку, а били су актуелни и у ранијим временима, односно нису настали у оквирима постмодерног друштва. С друге стране може се поставити питање шта подразумевамо под конструкцијом „савремени безбедносни ризици” а пре свега како ћемо да дефинишемо савременост. Модерни ризици углавном се повезују са карактеристикама савременог друштва односно начина на који оно функционише. Да ли ћемо савремени оквир поставити и разумети у контексту новог миленијума односно постмодерног друштва или ћемо га разумети у ширем смислу обухватајући и време које му претходи. У том смислу посебно треба имати у виду да су се кључне промене у положају младих, превасходно на западу, догодиле отприлике 60-их година 20. века када се уочава настанак и развој специфичне поткултуре младих, као последице њиховог ослобађања од економских улога увођењем обавезног школовања, забраном експлоатације дечјег рада и постепеног умирања класичне пољопривредне производње. Уз поменуте општествене процесе развија се тржиште добара који су посебно намењени младима и који своје дотадашње животне навике усмерене превасходно на задовољавање егзистенцијалних потреба од тог периода подређују логици доколичарске класе и хедонизма (Игњатовић 2019, 77).

Самозадовољство постаје основни покретач младих и такав правац остаје доминантан до садашњег тренутка. Усмереност младих ка забави и сопственом задовољству само по себи представља ризик који отвара пут ка многим конкретнијим ризицима. Неки од тих конкретнијих ризика обухваћени су „тржиштем за младе” које је помињао Јан Тејлор (Jan Taylor) указујући да оно заједно са животним стилем адолесцената има важан утицај на алкохолизам и наркоманију. У том смислу се посебно истиче тржиште дрога за дискотеке за којима постоји изражена потражња (Taylor 1999, цитирано у: Игњатовић 2019, 85). Изложеност младих ризику од наркоманије и/или алкохолизма као облицима зависности очигледно не представља новину, али је чињеница да долази до прилагођавања поменутог тржишта како би се обезбедио континуитет у његовом одржавању. То ће подразумевати осмишљавање нових начина приближавања младима коришћењем логике конзумеризма. Суштина хватања у коштац с ризицима попут доступности опојних дрога је њихово препознавање и развијање капацитета који ће помоћи младима да успешно избегну замке таквих ризика.

С друге стране многи људи који су одрастали током 60-их година 20. века или неку деценију касније не би се сложили с покушајем изједначавања некадашњих и садашњих ризика којима су млади изложени. С тим у вези може се уочити интернационални тренд значајног смањења броја деце која бораве без пратње одраслих у парковима, самостално користе градски превоз или се без одраслих налазе на другим јавним површинама што је у супротности са сећањима из детињства већине одраслих (Stenson 2010, 181). Одрасли перципирају свет у којем живимо сада као много опаснији него у време када су они одрастали, па самим тим сматрају и да су деца сад изложенија многим ризи-

цима који коју деценију пре нису били актуелни или су се тад могли боље контролисати.

Несумњиво је да је свеобухватни процес глобализације, схваћен у контексту отварања светског тржишта, односно омогућавања слободнијег кретања људи, услуга, капитала и робе у садејству са другим факторима допринео да поједини делови популације буду у већој мери изложени ризицима него пре. То је посебно случај са младима у погледу ризика да постану жртве трговине људима (Бингулац 2015, 169). Када се глобализација сагледа у контексту трговине децом и младима у циљу сексуалне експлоатације може се уочити одвијање паралелних процеса повећања потражње (значајна улога Интернета) и свеprisутнијег сиромашења у светским оквирима (повећање „понуде“), а све то употпуњено истовременим поремећајем вредности, недостатком образовања и правилне едукације младих као и одсуством адекватне безбедносне политике долазимо до тога да се проблем трговине људима повећава (Бјелајац и Зиројевић 2014, 88).

Ипак без обзира на очигледну ванвременост многих ризика, нови миленијум је донео значајне новине у погледу положаја младих у контексту техничко-технолошког развоја. Развој Интернета, појава друштвених мрежа, стално унапређење електронских уређаја—паметних телефона, таблета и компјутера утицали су на животни стил младих. Тај виртуелни свет у којем млади све више бораве постао је место у којем се крију различити безбедносни ризици. Замена реалног света са виртуелним, по природи ствари, донела је и премештање одређених безбедносних ризика из једне у другу сферу. Када упоредимо садашњи тренутак и само двадесет година раније уочићемо значајну разлику у том смислу. Развој који помињемо није утицао само на животе младих, већ је променио животе и одраслих који су, можемо претпоставити, генерално више отпорни на такве утицаје.

Посебна опасност произилази из чињенице да комуникација у сајбер простору подразумева значајну дозу анонимности, па омогућава многим потенцијалним учиниоцима кривичних дела сакривање свог идентитета и чињење дела која могу бити усмерена према младима. То могу бити дела која се подводе под кривична дела против полне слободе, односно сматрају се педофилијом, када су учињена према малолетним лицима. Такође у сајбер простору су разноврсне могућности за манипулацију младим људима односно њихово врбовање у погледу укључивања у предузимање одређених криминалних активности. Усмереност манипулације или другим речима циљ врбовања може се односити како на вршење кривичних дела конвенционалног криминалитета, попут различитих облика насиља (убиства, телесне повреде...) или имовинског криминалитета (крађе, разбојништва...), тако и у погледу дела која се посебно истичу у контексту савремених безбедносних ризика.

Нови миленијум донео је новине у погледу ризика који су повезани са феноменом тероризма. Прекретница на глобалном плану у вези са тероризмом је догађај од 11. септембра 2001. године који је у центар интересовања превасходно западне јавности, а затим и у многим другим деловима света, ставио опасност од тзв. савременог тероризма и свега онога што он подразумева. Из-

међу осталог, савремени тероризам повезује се са питањима екстремизма и радикализације па је очигледно да велику забринутост у глобалним оквирима ствара опасност од врбовања младих од стране различитих терористичких организација које су посебно активне у виртуелном проналажењу нових припадника. Терористи користе Интернет да регрутују децу као што то чине у односу на одрасле нудећи им срећен видео материјал (прилагођен деци), материјал за читање у форми стрипова као и видео игрице (Jewkes and Yar 2010, 203).

Посебно забрињава савремени исламски тероризам који истиче култ младих који одбацују ауторитет својих родитеља, па самим тим и традиционални ислам (Роа 2017, 40). У питању је покрет младих који се образује мимо верских и културолошких схватања својих родитеља и нераздвојиви је део „младачке културе” наших друштава, што указује на суштински значај генерацијске димензије савременог радикализма и тероризма. На тој основи савремени тероризам развија другачији приступ врбовању потенцијалних припадника који се не траже само међу онима који имају некакву везу, макар и посредну, са светом ислама, већ се придобијају и они млади који су незадовољни својим животом, односима са другима, нарочито различитим ауторитетима (родитељима, наставницима или претпостављенима (ако су запослени)). У тим годинама незадовољство и несигурност уобичајена је појава коју већина процесом сазревања и одрастања превазиђе али док траје представља ризик у контексту изложености различитим манипулацијама.

Имајући све то у виду не треба да чуди да је већина радикализованих појединаца, насупрот стереотипном виђењу исламске радикализације и повезаног тероризма, активно укључена у савремену „младачку културу” на различите начине (Роа 2017, 45). То се манифестује пре свега по начину понашања и стилу облачења који се готово не разликује у односу на „нерадикализоване” младе. Они пију, пуше, чине ситна, типична дела младачког бунта против света одраслих (вожња у пијаном стању, ситна имовинска кривична дела). Стил облачења је типичан „street wear” (брендиране ствари, дуксерице, капуљаче, патике...), не носе салафистичку одећу и све мање имају браду која се више не сматра изразом побожности. Музички стил који негују такође не одудара од модерног (иако углавном слушају посебну музику *nashid* која представља мешавину репа и хип-хопа) а љубитељи су и видео-игрица као и насилних америчких филмова (Роа 2017, 46). Задржавање „западњачког” стила омогућава лакше и ефикасније приближавање радикализованих покрета младима па се тако у литератури наводи као пример ситуација у Великој Британији када је интернет страница која се повезује са радикалним исламом објавила видео са реп музиком у основи направљен да инспирише младе да се придруже цихаду против Запада (Denning2010, 203).

Кад говоримо о младима и савременим безбедносним ризицима треба истаћи културу насиља која није специфично карактеристика радикализованих група, већ је традиционално битно обележје деловања већине криминалних банди која се најчешће манифестује истицањем симбола насиља, попут оружја или физичке снаге која се неретко доводи у везу са различитим борилачким вештинама. Кад су борилачке вештине у питању, посебан проблем је злоупотре-

реба нечега што млади треба да схвате искључиво у позитивном контексту као активности које им развијају самодисциплину и уче их како да заштите себе и друге у различитим опасним ситуацијама што је нарочито важно у склопу разматрања односа савремених безбедносних ризика и безбедносне културе. Нажалост имиџ многих криминалних група углавном се гради на истицању изворно племенитих појава међу којима, поред поменутих борилачких вештина, треба истаћи и феномен спортског навијања, попут фудбалског, али који се такође често ставља у негативни контекст повезивањем са деловањем различитих хулиганских група.

Овим сумарним навођењем и кратким образложењем различитих савремених безбедносних ризика никако се не затвара круг јер се ради о динамичној области. Као што се може закључити промене на глобалном плану утичу и на питање безбедности деце и младих, јер се ризици стално мењају односно прилагођавају новонасталим околностима, а задатак свих држава је да у националним оквирима предвиде одговарајуће механизме за унапређење безбедносне културе младих.

Стратешко-нормативни оквир значајан за унапређење безбедносне културе младих у Републици Србији

Стање безбедносне културе младих и њено унапређење представља комплексну проблематику која се прожима кроз различите сегменте друштвеног живота, односно подразумева неопходност истовременог деловања различитих актера како би се у тој сфери постигли задовољавајући ефекти. Побољшањем стања безбедносне културе младих подиже се и ниво безбедности међу том популацијом, а посредно и у читавом друштву.

Основне институције које су задужене за унапређење безбедносне културе младих су породица и васпитно-образовне установе. Усвајање ставова и вредности које треба да омогуће остварење тог циља је дуготрајан и комплексан процес и са њим се мора кренути благовремено.

Основу сваке акције представља одговарајући стратешко-нормативни оквир који иако није довољан и једини корак ка остварењу циља представља неопходну степеницу ка суштинским променама. У контексту положаја младих у односу на савремене безбедносне ризике треба поменути важећа документа која су оријентисана на ову категорију становништва и која између осталог помињу проблематику безбедносне културе:

1. Национална стратегија за младе за период 2015 – 2025 („Службени гласник РС”, бр. 22/2015) (у даљем тексту: Стратегија);
2. Закон о младима („Службени гласник РС”, бр. 50/2011) (у даљем тексту: Закон)

Посебан стратешко-нормативни оквир представљају документи чија је основна усмереност васпитање и образовање деце и младих који такође препознају значај унапређења безбедносне културе који се најбоље може остварити увођењем одговарајућег наставног програма. Постоји неколико важних доку-

мената који покривају ту област. На овом месту ће бити само набројани без улажења у анализу њихове садржине¹:

1. Стратегија развоја образовања у Србији до 2020. године („Службени гласник РС”, бр. 107/2012);
2. Акциони план за спровођење стратегије развоја образовања у Србији до 2020. године („Службени гласник РС”, бр. 107/2012);
3. Закон о основама образовања и васпитања („Службени гласник РС”, бр. 88/2017, 27/2018 – др. закони, 10/2019 и 6/2020);
4. Закон о основном образовању и васпитању („Службени гласник РС”, бр. 55/2013, 101/2017, 27/2018 - други закон и 10/2019);
5. Закон о средњем образовању и васпитању („Службени гласник РС”, бр. 55/2013, 101/2017, 27/2018 – др. закон и 6/2020);
6. Правилник о Националном оквиру образовања и васпитања („Службени гласник РС”, бр. 98/2017)

Осврнућемо се само на нека решења садржана у Закону и Стратегији која су битна са становишта побољшања положаја младих у контексту савремених ризика. Поћи ћемо од дефинисања основних појмова. Закон одређује младе или омладину као лица од навршених 15 до навршених 30 година живота (чл. 3 ст. 1. тач. 1 Закона). Свакако временски оквир треба схватити условно с обзиром на индивидуалне разлике у сазревању и одрастању. Важност бављења младима и њиховим развијањем у сваком смислу истиче Стратегија која их посматра као садашњост и будућност друштва, ресурс иновација и покретачка снага развоја друштва. Како би се то остварило неопходно је континуирано и систематско улагање у развој младих и успостављање партнерског односа младих и државе како би се повећало активно учешће у друштву, подстакла друштвена интеграција и обезбедила укљученост младих у развој омладинске политике (Стратегија 2015, 1)

Стратегија дефинише неке од појмова који су битни за разумевање проблематике која се обрађује у овом раду. У том смислу полазећи од потенцијалних опасности којима млади могу да буду изложени, Стратегија говори о безбедносним изазовима, ризицима и претњама као једном феномену, не правећи наизглед јасну разлику у њиховим значењима. Безбедносни изазови се прецизније одређује као узроци или услови који доприносе развоју одређених друштвених појава, процеса или творевина односно као могућност тј. одређени степен вероватноће наступања неког догађаја. Безбедносни ризици се дефинишу као конкретне претње са неповољним последицама док су безбедносне претње конкретна манифестација, појава или догађај који могу да произведу и последице у виду понашања или макар страха који се испољава код објекта претње (Стратегија 2015, 69). Као што се може уочити постоји очигледна неусаглашеност термина који се користе у објашњењу сличних појава што отежава њихово разумевање.

¹ Стратешко-нормативни оквир важан за унапређење безбедносне културе у оквиру васпитно-образовних установа у Републици Србији обрађене у раду: „Образовање за безбедност у васпитно-образовним установама у Републици Србији – анализа тренутне ситуације”, аутора доц. др. Александре Илић који ће бити објављен у тематском зборнику радова Факултета безбедности.

С друге стране Стратегија помиње и појам безбедносне културе младих и одређује га као поседовање знања, вештина и способности, усвојених ставова и поштовања правила из безбедности, који се испољавају кроз одређене моделе понашања. Стратегија указује на важност развијања безбедносне културе младих како би на адекватан начин, одговорили на безбедносне ризике и претње којима су изложени у свакодневном животу и како би постали основни и најважнији актер заштите сопствене безбедности и виталних вредности (Стратегија 2015, 69).

Међу многобројним ризицима истичу се они који подстичу насилно понашање, екстремизам и нетолеранцију према различитим културним моделима и вредностима, утичу на пораст криминала, доводе до забрињавајућег пораста употребе опојних дрога и алкохола, коцкања, неговања небезбедних стилова живота у саобраћају, на спортским и другим јавним манифестацијама, у јавном простору, несналажења у новим, неочекиваним, „ванредним” ситуацијама, и слично (Стратегија 2015, 37).

Имајући у виду да се систематски и континуиран утицај на развијање безбедносне културе младих може превасходно остварити у институционалним оквирима, поменути стратешко-нормативни оквир јасно упућује на неопходност увођења свеобухватног и мултидисциплинарног приступа у свим областима друштвеног живота које се баве младима. У том смислу посебно се истиче важност креирања нових програма са темама и садржајима који се баве оним безбедносним ризицима и претњама којима су млади изложени, а који до сада нису препознати као довољно важни и самим тим нису третирани од стране институција које брину о младима (Стратегија 2015, 38).

Поред родне компоненте коју Стратегија посебно истиче и која мора бити више заступљена у процесу осмишљавања програма намењених унапређењу безбедносне културе младих појављују се и неки други моменти који се не смеју занемарити, попут чињенице да се одређени број младих због учињеног кривичног дела налази у систему извршења кривичних санкција па је потребно и њих укључити у реализацију програма унапређења безбедносне културе. Боравак младих у заводским установама (затвор или васпитна установа) сам по себи представља ризик са становишта њиховог укључивања у нове криминалне активности. Заводске установе се могу разумети као места где се сустиче неколико појава: генерацијска димензија, бунт против система, стварање чврсто повезаних група и у вези са тим трагање за достојанством које потиче из придржавања правила групе и у контексту поменутог (исламског) радикализма развија се ново схватање преступништва као легитимног начина политичке борбе (Роа 2017, 49).

Ипак можда највећи проблем који се уочава како у теоријском тако и у практичном оквиру бављења проблематиком безбедности младих је чињеница да најважније институције за развој деце и младих, породица и школа, понекад не остварују свој основни задатак, односно не пружају сигурно уточиште. Та контрадикција очекивања и реалности је нешто што се тешко прихвата на општем друштвеном плану па, су помаци ка демистификацији проблема, односно реалности, постепени и често недовољни.

У том смислу неопходно је указати на битне карактеристике јавне слике савремених ризика која у великој мери обликује ставове и усмерава понашање не само обичних грађана, који углавном немају други начин да се информишу о томе, већ на такве утицаје нису имуни ни они који у формалним оквирима треба да се баве сузбијањем различитих безбедносних ризика.

Перцепција савремених безбедносних ризика којима су млади изложени

Претпоставка правилног разумевања ризика којима су млади људи изложени су адекватнеи потпуне информација о томе. Иако на први поглед делује да у време развијених средстава масовне комуникације није никакав проблем остварити такав циљ, чињеница је да плуралитет медија, односно разноврсност извора информација, не мора да буде гарант добре информисаности. Многобројни канали комуникације потенцијално повећавају могућности стицања сазнања о различитим безбедносним ризицима, али истовремено повећава се опасност од ширења дезинформација које утичу на стварање предрасуда, заблуда и погрешних схватања, како међу младима, тако и међу одраслима, који су такође заинтересовани за безбедност младих (родитељи, наставници...).

Разматрање проблематике ризика генерално подразумева разликовање објективних изгледа да дође до реализације опасности на коју се односи конкретан ризик и субјективне перцепције која може одступати од те стварности ризика у мањој или већој мери. Одрасли људи углавном имају сасвим слабо разумевање вероватноће и усредсређују се на најгори могући исход него на оно што је највероватније (Свенсен 2008, 61). Код младих се чешће може очекивати супротан процес, односно да се потцени неки ризик и да се тако предузму одређени потези који нису адекватни са становишта правилног управљања ризиком. У суштини ирационалност опажања ризика код великог дела популације почива пре свега на неадекватним информацијама (Бек 2011, 28).

Однос одраслих према деци у великој мери је заснован на емоционалном моменту, што утиче на рационално сагледавање положаја младих и адекватну анализу ризика. То би конкретно значило да јаку емоционалну реакцију покреће готово свака претња која може погодити младе, без обзира да ли потиче од одраслих или других младих људи или се ради о ситуацији када се млади стереотипно перципирају као неко ко је ван контроле и као претња одржању јавног реда (Stenson 2010, 182). Став друштва у погледу младих је углавном поларизован. Они су истовремено народни демони и жртве тих народних демона (Jewkes 2004, 89). Омладина може да се схвати и као производ и као извор ризика у многим моралним паникама². Они се налазе између детињства и зрелог доба па су самим тим проблем и за друштвену регулацију и за репродукцију друштвеног реда (Томпсон 2003, 54).

² О моралној паници у вези са малолетничком деликвенцијом видети више у: Илић, А. 2017. „Медији и криминалитет-криминолошки аспекти.” Докторска дисертација. Универзитет у Београду: Правни факултет

Друштво растргнуто између бриге за младе и оптерећености њиховим „рђавим” понашањем долази до проблема да адекватно препозна и супротстави се ризицима којима су млади стварно изложени. Проблеми у перцепцији ризика углавном подразумевају како пренаглашавање тако и потцењивање одређених опасности, односно њихових потенцијалних извора. Особе или групе које се означе као „ризичне” сматрају се неособама и оне бивају искључене, стигматизирание што потом води ка искривљеној перцепцији опасности од стране потенцијално угрожених особа (Бек 2011, 34). Многбројни примери такве праксе се могу уочити у медијском извештавању и ефектима одговарајуће медијске слике.

У контексту „ванвременских”, увек актуелних ризика позабавићемо се посебно педофилијом као претњом која увек изазива велику пажњу јавности и утиче на испољавање израженог емоционалног одговора који замагљује суштину проблема и онемогућава адекватну реакцију.

Перцепција педофилије

Може се са сигурношћу рећи да је педофилија феномен у вези са којим постоји велика количина заблуда и погрешних схватања. С друге стране највећа пажња најшире јавности како стручне тако и лаичке усмерена је ка делима која се могу сврстати у педофилију. У питању је безбедносни ризик којем су млади изложени на различите начине. Та изложеност може да се манифестује како у виртуелном простору па потом пренесе у реалне оквире односно реалне ситуације, попут лажног представљања неке особе као малолетне односно вршњака у циљу придобијања поверења како би се остварио недозвољени контакт са младом особом у стварности (Брусе 2010, 321). С друге стране проблем педофилије остаје и даље присутан у реалној сфери али често недовољно препознат. Унапређење безбедносне културе младих мора да буде усмерено ка разоткривању стварних механизма одвијања односно реализације различитих појавних облика педофилије.

У суштини педофилију као безбедносни ризик можемо посматрати на два нивоа. Први је резултат поменутих промена у сфери информатичког развоја друштва на глобалном плану – опасност од педофила који своје жртве траже путем виртуелне комуникације, при чему се даља реализација криминалних активности одвија било у истом простору или се премешта у реалне оквире што зависи од конкретне намере учиниоца. Такав вид успостављања контакта педофила са малолетним жртвама дефинитивно има савремени карактер, иако се генерално не ради о новој појави већ је промењена методологија проналажења жртава.

Други ниво посматрања педофилије односи се на традиционални начин манифестације ове појаве- искључиво у реалном свету. Чини се да су одрасли и даље више забринути када је овај вид педофилије у питању, барем се више пажње у јавности посвећује том проблему. Ипак у вези са овим аспектом педофилије неопходно је задржати се на анализи извора опасности, односно по-

забавити се питањем ко су учиниоци кривичних дела која сврставамо у педофилију.

Уобичајено виђење ове проблематике у лаичком размишљању се своди на потпуне незнанце, припаднике мушког пола, који вребају прилику да угрозе малолетну особу, најчешће на неким скровитим местима. Такав имиџ се паралелно гради и у медијима, захваљујући потенцирању случајева који одговарају таквом опису. Свесни чињенице да су многи феномени медијски конструисани треба да приступимо анализи ризика од педофилије на начин да се разоткрију механизми те конструкције како би поменуте заблуде, погрешне представе и стереотипе адекватно разумели и демистификовали.

Најзначајнија погрешна представа је веровање да странци чине у многој већој мери сексуалне нападе него особе које жртва познаје (Craun and Theriot 2009, 2057). Та заблуда је заједничка карактеристика, како перцепције сексуалних кривичних дела чије су жртве одрасле особе, тако и перцепције дела педофилије. Не треба никако олако говорити о проблему какав је сексуална злоупотреба деце, али уместо рационалног одмеравања опасности, завладала је параноја. Сама претпоставка да се злоупотреба могла догодити често се у јавности сматра потврдом да се она заиста и догодила (Свенсен 2008, 60). Многе анализе показују да је реална ситуација знатно другачија и да је вероватноћа да ће неко непознат злостављати неко дете изузетно мала, да то у већини случајева чине особе које су деци познате. Тешки случајеви злостављања деце учињени од стране детету непознате особе јако узнемире јавност, али уместо претеривања и сензационализма треба умирити родитеље и контролисати страх радом на едукацији младих у циљу јачања њихових капацитета заштите од непознатих педофила.

Поставља се питање зашто се погрешно представља проблем педофилије, због чега јавност има неадекватну перцепцију, а посебно зашто се крије статистички податак о релативном уделу сексуалних виктимизација које учине особе блиске деци. Један од вероватних разлога за постојање таквих погрешних перцепција је тај што доприносе повећаном осећају сигурности и у том смислу аутори Вајнштајн и Клајн (*Weinstein and Klein*) предлажу термин *оптимистичка пристрасност*³ за описивање ове реакције (Weinstein & Klein, 1996, цитирано у: Craun and Theriot 2009, 2058). Суштински у питању је грозничава потреба да се колико толико одржи слика породице као сигурног уточишта која би значајно била поремећена изношењем таквог узнемирујућег податка у јавности. Треба бити свестан да би изношење таквог податка могло да буде мач са две оштрице. С једне стране не може се очекивати бољи успех у сузбијању педофилије и повећање свести људи о том проблему, а коначно ни унапређење безбедносне културе младих у вези са тим, ако се ствари гурају под тепих, ако се не износе потпуни и тачни подаци. С друге стране, јавна анализа стварних података би потенцијално могла покренути непожељну кампању

³ Оптимистичка пристрасност је потцењивање вероватноће да ће се појединцу догодити негативни догађаји, делује као одбрамбени механизам против страха од виктимизације и примећено је у одговорима људи на разне социјалне проблеме, укључујући ситуације када адолесценти потцењују шансе да буду жртве вршњачког насиља (Craun & Theriot 2009, 2058).

против породице као институције која и без тога проживљава кризу у савременим оквирима. Нажалост сведоци смо чињенице да се јавна дебата о различитим феноменима своди на поједностављену категоризацију добрих и лоших односно црно-бело посматрање појава.

Сваким даном јасна граница између физичког света и дигиталних, виртуалних простора постаје мање видљива. Привлачност дигиталних простора сваком следећим новонасталим обликом постаје све већа, и прави је изазов пронаћи баланс између активности у физичком свету и активности у дигиталним просторима. У смислу заштите од манипулативног деловања сексуалних предатора на интернету довољно је придржавати се сета правила која важе у свакодневном животу – најпре примењивати исте принципе из реалног живота изван интернета и у онлајн интеракцијама, као што су избегавање разговора са непознатим особама, нарочито давање личних података које предатор може да злоупотреби, прекид комуникације у ситуацијама када она постане непријатна или претећа, избегавање физичких сусрета са непровереним и практично непознатим контактима са интернета, тражење помоћи од породице, васпитача или пријатеља у случају сумњиве комуникације на интернету, и слично (Бјелајац и Филиповић 2021). Свако размишљање о начинима унапређења безбедносне културе младих не може да занемари улогу породице и школе у том процесу, због чега је важно да се избегну претеривања колико је могуће да би се сачували ти ресурси који су неопходни а да се опет учини шта је могуће како би се поправиле пукотине у њима.

Закључак

Иако се донекле може извести закључак о универзалности и ванвремености многих безбедносних ризика који погађају младе, неминован развој друштва донео је промене и у том смислу. Поред традиционалних појавио се читав низ нових безбедносних ризика као и другачији модалитети испољавања постојећих. Неки од њих су у центру интересовања јавности, а неки су готово невидљиви, што углавном није повезано са питањем њиховог значаја већ су одређени карактеристикама доминантног дискурса о томе. Живимо у ери ризичног друштва, стално нас путем медија опомињу на присуство различитих ризика, тако да имамо утисак да је сваки корак који направимо ризик сам по себи. Кад су најмлађи у питању ризици делују драматичније и стичемо утисак да са протеклом времена постаје све горе.

Кратким прегледом савремених безбедносних ризика покушало се указати на различите изворе тих ризика и важност благовременог уочавања и реаговања свих актера који су укључени у бригу о младима. Велики проблем који утиче на квалитет мера које се с тим циљем предузимају је погрешна слика проблема, искривљена перцепција стварности ризика која и најбољу намеру може довести у питање. Разоткривање и прихватање истине треба да буде циљ колико је могуће јер се тако чине квалитативни помаци у хватању у коштац с проблемима.

Развијање безбедносне културе младих није једноставан посао који се своди само на усвајање и примену одговарајућих програма, потребно је континуирано праћење ефеката едукације и прилагођавање новонасталим околностима. Да би се то остварило нужно је да сви заинтересовани актери делују као партнери у том задатку и да свима буде на првом месту интерес заштите младих. Чињеница је да главна улога мора припасти баш младима с обзиром да они долазе непосредно у додир с поменутиим ризицима и морају бити спремни да се суоче са изазовима. Не треба заборавити да уз младост неминовно иду и грешке али уз правилно усмеравање и развијање свести о важности самозаштите погрешни кораци се исправљају и сигурније се иде ка достизању зрелости.

Литература

1. Акциони план за спровођење стратегије развоја образовања у Србији до 2020. године („Службени гласник РС”, бр. 107/2012)
2. Бек, Улрих. 2011. *Светско ризично друштво: у потрази за изгубљеном сигурношћу*(превод дела: Weltrisikogesellschaft Auf der Suche nach der verlorenen Sicherheit. 2007., преводилац Глишовић, Љ.). Нови Сад: Академска књига.
3. Бингулац, Ненад. 2015. „Проблем сексуалне експлоатације – тамна страна глобализације.” У „Право и савремено друштво”, ур. Жељко Бјелајац, посебно издање, *Култура полиса*: 163-174.
4. Бјелајац, Жељко, и Мина Зиројевић. 2014. „Безбедносна култура у ери глобализације”.*Култура полиса* XI (23): 77-99.
5. Бјелајац, Жељко Ђ. и Александар М. Филиповић. 2021. „Флексибилност дигиталних медија за манипулативно деловање сексуалних предатора”. *Култура полиса*, XVIII (44): 51-67, <https://doi.org/10.51738/Kpolisa2021.18.1r.2.01>.
6. Закон о младима („Службени гласник РС”, бр. 50/2011)
7. Закон о основама система образовања и васпитања („Службени гласник РС”, бр. 88/2017, 27/2018 – др. закони, 10/2019 и 6/2020)
8. Закон о основном образовању и васпитању („Службени гласник РС”, бр. 55/2013, 101/2017, 27/2018 - други закон и 10/2019)
9. Закон о средњем образовању и васпитању („Службени гласник РС”, бр. 55/2013, 101/2017, 27/2018 – др. закон и 6/2020)
10. Игњатовић, Ђорђе. 2019. *Криминологија*. Београд: Правни факултет Универзитета у Београду.
11. Национална стратегија за младе за период 2015 – 2025 („Службени гласник РС”, бр. 22/2015)
12. Правилник о Националном оквиру образовања и васпитања („Службени гласник РС”, бр. 98/2017)
13. Роа, Оливије. 2017. *Џихад и смрт* (превод дела: Le djihad et la mort. 2016., преводилац Божић, М.). Нови Сад: Академска књига.

14. Стратегија развоја образовања у Србији до 2020. године („Службени гласник РС”, бр. 107/2012)
15. Томпсон, Кенет. 2003. *Морална паника* (превод дела: *Moral Panics*. 1998., преводилац Вранић, И.). Београд: СЛЮ.
16. Bryce, Jo. 2010. “Online sexual exploitation of children and young people.” In *Handbook of Internet Crime*, eds. Yvonne Jewkes and Majid Yar, 320-342. Devon: Willan Publishing.
17. Case, Stephen, and Kevin Haines. 2010. “Constructions, causes, risk factors and explanations.” In *Transnational Criminology Manual III*, ed. Martine Herzog-Evans, 397-427. Nijmegen: Wolf Legal Publishers.
18. Craun, W. Sarah, and Matthew T. Theriot. 2009. “Misperceptions of Sex Offender Perpetration Considering the Impact of Sex Offender Registration.” *Journal of Interpersonal Violence*, XXIV (12): 2057–2072.
19. Denning, E. Dorothy. 2010. “Terror’s web: how the Internet is transforming terrorism.” In *Handbook of Internet Crime*, eds. Yvonne Jewkes and Majid Yar, 194-213. Devon: Willan Publishing.
20. Jewkes, Yvonne. 2004. *Media and Crime*. London: SAGE.
21. Stenson, Kevin. 2010. “Risk, Crime and Governance.” In *Transnational Criminology Manual II*, ed. Martine Herzog-Evans, 169-192. Nijmegen: Wolf Legal Publishers.

YOUTH SECURITY CULTURE AND CONTEMPORARY RISKS

Summary: In this paper, the authors consider the position of young people in the context of the impact of contemporary security risks and in this regard analyze the situation regarding the security culture of young people. In modern conditions, young people are exposed to various risks, some of which can be considered traditional because they have always existed, in all times and societies, they only change the modalities of manifestation, unlike the risks that have arisen in modern times as a result of changes in society. Tackling challenges and risks presupposes a developed security culture, so in that sense the authors consider the existing strategic-normative framework in the Republic of Serbia, which is the basis for improving this important segment of risk control when it comes to young people. The authors point out the problem of misperception of certain security risks, which is the result of a distorted media image of the problem that leads to the creation of misconceptions and stereotypical images that do not correspond to reality. In this regard, the authors emphasize the phenomenon of pedophilia as a specific risk that affects young people, pointing to the many problems that exist in understanding the characteristics and size of this phenomenon. In the end, the authors conclude that coordinated and continuous activity of all actors involved in improving the position of young people, especially families and schools, is necessary, with the inevitable active participation of young people who develop their capacity to counter security risks and contribute to improving security in society.

Keywords: youth security culture, contemporary risks, strategic-normative framework, perception, pedophilia

* alex.mag.ilic@gmail.com

** bbvsup@gmail.com

Introduction

Each period of time carries with it different risks to which people are exposed and which they face in their daily lives. Vulnerability and insecurity have always determined the conditions of human existence (Bek 2011, 18). In a way, this used to be a more common case because these were risks that affected the existence of individuals, so controlling and managing those risks usually had the meaning of a struggle for survival. The modern age, thanks to the progress in various fields, has brought many former risks under control, which has led to the improvement of the life of modern man. On the other hand, the mentioned changes have caused some other processes that cannot be characterized as positive, so in modern terms we also face many risks.

Due to their immaturity and inexperience, young people are more susceptible to various risks than when it comes to adults, ie youth is associated itself with categories of risk and uncertainty. However, aware of that, we try as individuals and as a society to do everything what is available to us to protect young people. By the nature of things, basic protection mechanisms are developed within fundamental institutions (family and school). The importance of strengthening young people's own capacities so that they can recognize and avoid various risks on their own should also not be neglected. The fact is that this can be best achieved by improving the security culture through various educational programs, primarily within educational institutions.

The basis for undertaking activities in order to improve the security culture of young people is an appropriate normative framework that regulates this area and which, together with strategic documents, enables specific decisions to be made in this regard. However, the precondition for this concretization is an adequate and detailed analysis of the security risks to which young people are exposed in the modern world, given that this is a dynamic and changeable phenomenon. Some risks cause more significant public attention, such as pedophilia, which sometimes leads to exaggeration, misconceptions and stereotypes. On the other hand, certain risks are misunderstood or some aspects of them are underestimated, which can also lead to problems. In order to prevent that, we should continuously work on improving the perception of security risks, and media have one of the most important roles in that process.

Contemporary security risks and youth

The catalog of modern security risks to which young people are exposed is numerous and diverse. It seems that danger is on all sides, starting with pedophilia, which perhaps causes the most parental fear through other forms of violence, no matter who does it: peer groups (usually in gangs) or violence pepe-

trated by adults against young people and which can be manifest itself in different modalities and situations, to the risks that exist in the field of traffic, and we should not forget the principled susceptibility of young people to various forms of addiction such as alcoholism and drug addiction. These risks are often intertwined, so the consumption of alcohol and/or drugs is often associated with traffic incidents, which unfortunately take many young lives annually in the Republic of Serbia.

All the mentioned forms of security risks can be conditionally classified in the category of traditional because they exist in the present moment and were current in earlier times, ie they did not arise within the framework of postmodern society. On the other hand, the question can be asked what we mean by the construction “contemporary security risks” and, above all, how we will define contemporaneity.

Modern risks are mainly related to the characteristics of modern society, ie the way in which it functions. Will we set and understand the modern framework in the context of the new millennium or postmodern society, or we will understand it in a broader sense, including the time that precedes it. In this regard, it should be borne in mind that key changes in the position of young people, especially in the West, occurred around the 60s of the 20th century when is observed the emergence and development of a specific subculture of young people as a consequence of their liberation from economic roles by introducing compulsory education, by banning the exploitation of child labor and the gradual death of classical agricultural production. Along with the mentioned social processes, a market of goods is being developed that are especially intended for young people who subordinate their previous life habits that were primarily focused on satisfying the existential needs from that period to the logic of leisure class and hedonism (Ignjatović 2019, 77).

Self-satisfaction is becoming the main driver of young people and such a direction remains dominant until now. The orientation of young people towards entertainment and their own satisfaction is as itself a risk that opens the way to many more specific risks. Some of these more specific risks are covered by the “youth market” mentioned by Ian Taylor, pointing out that it, together with the adolescent lifestyle, has an important impact on alcoholism and drug addiction. In this sense, it is especially emphasized the drug market for discos for which there is a strong demand (Taylor, 1999, quoted in: Ignjatović 2019, 85). Exposure of young people to the risk of drug addiction and / or alcoholism as forms of addiction is obviously not new, but the fact is that the mentioned market is being adjusted in order to ensure continuity in its maintenance. This will mean devising new ways of approaching young people using the logic of consumerism. The essence of tackling risks such as the availability of narcotics is recognizing them and developing capacities that will help young people successfully avoid the traps of such risks.

On the other hand, many people who grew up during the 1960s or a decade later would not agree with the attempt to equate past and present risks to which young people are exposed. In this regard, it can be observed an international trend of a significant decrease in the number of children staying unaccompanied by adults in parks, using public transport alone or being without adults in other public areas, which is contrary to the childhood memories of most adults (Stenson 2010, 181). Adults perceive the world we live in now as much more dangerous than in the time when they grew up, and therefore they believe that children are now exposed to many risks that were not relevant a decade ago or could have been better controlled then.

However, there is no doubt that the comprehensive process of globalization, understood primarily in the context of opening the world market, ie enabling freer movement of people, services, capital and goods in cooperation with other factors, contributed to certain parts of that the population being more exposed to risks than before. This is especially the case with young people in terms of the risk of becoming victims of human trafficking (Bingulac 2015, 169). When globalization is viewed in the context of trafficking in children and youth for the purpose of sexual exploitation, parallel processes of increasing demand (significant role of the Internet) and ubiquitous impoverishment in the world (increasing “supply”) can be seen, all complemented by simultaneous disruption of values, lack of education and proper education of young people as well as the absence of an adequate security policy, we come to the point that the problem of human trafficking is increasing (Bjelajac and Zirojević 2014, 88).

However, despite the obvious timelessness of many risks, the new millennium has brought significant innovations in terms of the position of young people in the context of technical and technological development. The growth of the Internet, the emergence of social networks, the constant improvement of electronic devices - smartphones, tablets and computers have influenced the lifestyle of young people. That virtual world in which young people are increasingly staying has become a place where various security risks are hidden. The replacement of the real world with the virtual by the nature of things has also brought the transfer of certain security risks from one sphere to another. When we compare the present moment and only twenty years earlier, we will notice a significant difference in that sense. Certainly the development we mention has not only affected the lives of young people but has also changed the lives of adults who are, we can assume, generally more resistant to such influences.

A special danger arises from the fact that communication in cyberspace implies a significant dose of anonymity, so it enables many potential perpetrators of criminal acts to hide their identity and commit crimes that can be directed at young people. These can be, on the one hand, crimes against sexual freedom, that are considered as pedophilia when they are committed against minors. Also in cyberspace, there are various opportunities for manipulation of young people, ie their recruitment in terms of involvement in undertaking certain criminal ac-

tivities. Direction of manipulation or in other words the goal of recruitment can refer to the commission of criminal acts of conventional crime, such as various forms of violence (murder, bodily injury ...) or property crime (theft, robbery ...) but also in terms of acts that are especially stand out in the context of contemporary security risks.

The new millennium has brought innovations in terms of the risks associated with the phenomenon of terrorism. The turning point at the global level in relation to terrorism is the event of September 11, 2001, which put the danger of the so-called modern terrorism and all that it entails primarily among the Western public, and then in many other parts of the world. Among other things, modern terrorism is associated with issues of extremism and radicalization, so it is obvious that great concern in the global context is the danger of recruiting young people by various terrorist organizations that are particularly active in virtually finding of new members. Terrorists use the Internet to recruit children as they do in relation to adults by offering them tidy video material (adapted for children), reading material in the form of comics as well as video games (Jewkes and Yar 2010, 203).

Of particular concern is contemporary Islamic terrorism, which emphasizes the cult of young people who reject the authority of their parents and thus traditional Islam (Roa 2017, 40). It is a youth movement that is formed beyond the religious and cultural understandings of its parents and is an inseparable part of the “youth culture” of our societies, which indicates to essential importance of the generational dimension of modern radicalism and terrorism (7). On that basis, modern terrorism develops a different approach to recruiting potential members who are not only sought among those who have some connection, even indirect, with the world of Islam, but also among those young people who are dissatisfied with their lives, relationships with others, especially different authorities (parents, teachers or superiors (if employed)). In those years, dissatisfaction and insecurity is a common phenomenon that most young people overcome in the process of maturing and growing up, but while it lasts, it represents a risk in the context of exposure to various manipulations.

With all this in mind, it should come as no surprise that most radicalized individuals, contrary to the stereotypical view of Islamic radicalization and related terrorism, are actively involved in contemporary “youth culture” in various ways (Roa 2017, 45). This is manifested primarily by the way of behavior and dress style, which is almost indistinguishable in relation to “non-radicalized” young people. They drink, smoke, commit petty, typical acts of youthful rebellion against the adult world (driving in drunk condition, petty property crimes). The dress style is typical “street wear” (branded things, sweatshirts, hoods, sneakers ...), they do not wear Salafist clothes and less and less have a beard that is no longer considered as an expression of piety. The musical style they nurture also does not deviate from the modern one (although they mostly listen special music called *nashid* which is a mixture of rap and hip-hop) and they are fans of

video games as well as violent American movies (Roa 2017, 46). Keeping the “Western” style makes it easier and more efficient to bring radicalized movements closer to young people, so it is cited in the literature the situation in the UK when a website links to radical Islam published a video with rap music basically designed to inspire young people to join Jihad. v. West (Denning 2010, 203).

When we talk about youth and modern security risks, we should emphasize the culture of violence, which is not specifically a characteristic of radicalized groups, but is traditionally an important feature of most criminal gangs, which is most often manifested by symbols of violence such as weapons or physical strength, which is often associated with various martial arts. When it comes to martial arts, a special problem is the abuse of something that young people should understand only in a positive context as activities that develop their self-discipline and teach them how to protect themselves and others in various dangerous situations, which is especially important as part of the consideration of the relationship between contemporary security risks and security culture. Unfortunately, the image of many criminal groups is mainly based on highlighting originally noble phenomena, among which, in addition to the mentioned martial arts, we should also point out the phenomenon of sports cheering, such as football, but which is also often placed in a negative context by associating with the activities of various hooligan groups.

This summary and brief explanation of various modern security risks do not close the circle because it is a dynamic area. As can be concluded, the changes at the global level also affect the issue of child and youth security because the risks are constantly changing or adapting to new circumstances, and the task of all countries is to provide appropriate mechanisms for improving the security culture of young people.

Strategic-normative framework important for the improvement of the security culture of young people in the Republic of Serbia

The state of youth security culture and its improvement is a complex issue that permeates through different segments of social life, ie implies the need for simultaneous action of different actors in order to achieve satisfactory effects in this area. By improving the security culture of young people, it is raised the level of security among that population, and thus indirectly in the entire society.

The basic institutions which are in charge for improving the youth security culture are the family and educational institutions. Adoption of attitudes and values that should enable the achievement of that goal is a long and complex process and must be started in a timely manner.

The basis of every action is an appropriate strategic-normative framework which, although not sufficient and the only step towards achieving the goal, is a

necessary stair towards essential changes. In the context of the position of young people in relation to modern security risks, we should mention the valid documents that are oriented to this category of the population and which, among other things, mention the issue of security culture:

1. National Strategy for Youth for the period 2015 - 2025 (“Official Gazette of RS”, No. 22/2015) (hereinafter: the Strategy);
2. Law on Youth (“Official Gazette of RS”, No. 50/2011) (hereinafter: the Law)

A special strategic-normative framework is represented by documents whose basic orientation is upbringing and education of children and youth, which also recognize the importance of improving the security culture, which can be best achieved by introducing an appropriate curriculum. There are several important documents which cover this area. At this point, they will only be listed without going into the analysis of their content¹:

1. Strategy for the Development of Education in Serbia until 2020 (“Official Gazette of RS”, No. 107/2012);
2. Action plan for the implementation of the Strategy for the Development of Education in Serbia until 2020 (“Official Gazette of RS”, No. 107/2012);
3. Law on Fundamentals of Education and Upbringing (“Official Gazette of RS”, No. 88/2017, 27/2018 - other laws, 10/2019 and 6/2020);
4. Law on Primary Education and Upbringing (“Official Gazette of RS”, No. 55/2013, 101/2017, 27/2018 - second law and 10/2019);
5. Law on Secondary Education and Upbringing (“Official Gazette of RS”, No. 55/2013, 101/2017, 27/2018 - other law and 6/2020);
6. Rulebook on the National Framework of Education and Upbringing (“Official Gazette of RS”, No. 98/2017)

We will refer only to some solutions contained in the Law and the Strategy that are important from the point of view of improving the position of young people in the context of modern risks. We will start from the definition of basic terms, so the Law defines young people or youth as persons from 15 to 30 years of age (article 3, paragraph 1, item 1 of the Law). Certainly, the time frame should be understood conditionally, considering the individual differences in maturation and growing up. The importance of dealing with young people and their development in every sense is emphasized by the Strategy, which views them as the present and future of society, a resource of innovation and a driving force for the development of society. In order to achieve this, continuous and systematic investment in youth development is necessary and establishment of

¹ The strategic-normative framework important for the improvement of security culture within educational institutions in the Republic of Serbia is discussed in the paper: “Education for security in educational institutions in the Republic of Serbia - analysis of the current situation”, author doc. dr. Aleksandra Ilić, which will be published in the thematic collection of papers of the Faculty of Security Studies.

partnership between youth and the state in order to increase active participation in society, encourage social integration and ensure youth involvement in youth policy development (Strategy 2015, 1)

The Strategy defines some of the terms that are important for understanding the issues addressed in this paper. In that sense, starting from the potential dangers to which young people may be exposed, the Strategy speaks of security challenges, risks and threats as a single phenomenon without making a seemingly clear distinction in their meanings. Security challenges are more precisely defined as causes or conditions that contribute to the development of certain social phenomena, processes or creations, ie. a certain degree of probability of occurring an event. Security risks are defined as specific threats with adverse consequences, while security threats are a specific manifestation, phenomenon or event that can produce consequences in the form of behavior or at least fear that manifests itself in the object of threat (Strategy 2015, 69). As can be seen there is an obvious inconsistency of terms used in explaining similar phenomena which makes them difficult to understand.

On the other hand, the Strategy mentions the notion of youth security culture and defines it as the possession of knowledge, skills and abilities, adopted attitudes and respect of security rules, which are manifested through certain models of behavior. The Strategy points out the importance of developing a security culture of young people in order to adequately respond to security risks and threats to which they are exposed in everyday life and to become the basic and most important actor in protecting their own safety and vital values (Strategy 2015, 69).

Among many risks it stand out those that encourage violent behavior, extremism and intolerance towards different cultural models and values, affect the growth of crime, lead to a worrying increase in drug and alcohol use, gambling, fostering unsafe lifestyles in traffic, sports and other public manifestations, in public space, disorientation in new, unexpected, “emergency” situations, and similarly (Strategy 2015, 37).

Bearing in mind that systematic and continuous influence on the development of youth security culture can be primarily achieved within the institutional framework, the mentioned strategic-normative framework clearly indicates the need to introduce a comprehensive and multidisciplinary approach in all areas of social life dealing with youth. In that sense, it particularly stand out the importance of creating new programs with topics and contents that deal with those security risks and threats to which young people are exposed, and which have not been recognized as important enough and therefore not treated by institutions that care for young people (Strategy 2015, 38).

In addition to the gender component, which the Strategy especially emphasizes and which must be more represented in the process of designing programs aimed at improving the security culture of young people, there are other moments that must not be ignored, such as the fact that a number of young people

are in the system of execution of criminal sanctions so it is necessary to include them in the implementation of security culture promotion program. The stay of young people in prison institutions in itself represents a risk from the point of view of their involvement in new criminal activities. Prison institutions can be understood as places where several phenomena meet: generational dimension, rebellion against the system, creation of tightly connected groups and in connection with that the search for dignity that stems from adherence to group rules and in the context of the mentioned (Islamic) radicalism crime a new understanding of crime as a legitimate way of political struggle is developing (Roa 2017, 49).

However, perhaps the biggest problem that can be seen both in the theoretical and practical framework of dealing with youth security is the fact that the most important institutions for the development of children and youth, families and schools, sometimes do not achieve their basic task or provide safe haven. This contradiction of expectations and reality is something that is difficult to accept on the general social level, so the progress towards the demystification of the problem ie reality are gradual and often insufficient.

In that sense, it is necessary to point out the important characteristics of the public image of modern risks, which largely shapes the attitudes and directs the behavior not only of ordinary citizens, who generally have no other way to inform themselves, but also those who should formally deal with various security risks are not immune to such influences.

Perception of contemporary security risks to which young people are exposed

The premise of a proper understanding of the risks to which young people are exposed is adequate and complete information about it. Although at first glance it seems that in the time of developed mass media it is not a problem to achieve such a goal, the fact is that the plurality of media or diversity of information sources does not have to be a guarantee that somebody has good information. On the other hand, numerous communication channels also potentially increase the opportunities of learning about various security risks, but at the same time increase the risk of spreading misinformation that affects prejudice, misconceptions and misconceptions among young people and adults who are also interested for youth security (parents, teachers...)

Consideration of the risk problem generally implies a distinction between the objective prospects for the realization of the danger to which the specific risk relates and the subjective perception that may deviate from that reality of risk to a greater or lesser extent. Adults generally have a very poor understanding of probability and focus on the worst possible outcome rather than what is most likely (Svensen 2008, 61). Among young people, the opposite process can be expected more often, ie to underestimate a risk and thus take certain steps that

are not adequate from the point of view of proper risk management. In essence, the irrationality of risk perception in a large part of the population is based primarily on inadequate information (Bek 2011, 28).

The attitude of adults towards children is largely based on the emotional moment, which affects the rational perception of the position of young people and adequate risk analysis. This would specifically mean that a strong emotional reaction is triggered by almost any threat that can affect young people, whether it comes from adults or other young people or it is about a situation where young people are stereotypically perceived as someone out of control and a threat to public order (Stenson 2010, 182). Society's attitude towards young people is mostly polarized. They are both folk demons and victims of these folk demons (Jewkes 2004, 89). Youth can be understood both as a product and as a source of risks in many moral panics². They are located between childhood and adulthood, so they are a problem for both social regulation and reproduction of social order (Thompson 2003, 54).

A society torn between caring for young people and being burdened with their “bad” behavior has the problem of adequately recognizing and confronting the risks to which young people are actually exposed. Problems in risk perception generally involve both overemphasizing and underestimating certain hazards or their potential sources. Persons or groups that are labeled as “risky” are considered non-persons and they are excluded, stigmatized which then leads to a distorted perception of danger by potentially vulnerable persons (Bek 2011, 34). Numerous examples of such practices can be seen in media reporting and in the effects of an appropriate media image.

In the context of “timeless”, always current risks, we will deal especially with pedophilia as a threat that always causes great public attention and influence the expression of an emotional response that obscures the essence of the problem and prevents an adequate response.

Perception of pedophilia

It can be said with certainty that pedophilia is a phenomenon in connection with there is a large amount of mistakes and misconceptions. On the other hand, the greatest attention of the general public, both professional and lay, is directed towards acts that can be classified as pedophilia. It is a security risk to which young people are exposed in different ways. This exposure can be manifest in virtual space and then transfer to real frames or real situations, such as falsely presenting a person as a minor or peer in order to gain trust to make illicit contact with a young person in reality (Bryce 2010, 321) . On the other hand, the

² On moral panic in connection with juvenile delinquency, see more in: Ilić, A. 2017. “Media and Crime-Criminological Aspects.” Doctoral dissertation. University of Belgrade: Faculty of Law

problem of pedophilia remains present in the real sphere, but often insufficiently recognized. The improvement of the youth security culture must be aimed at revealing the real mechanisms of the development or realization of various manifestations of pedophilia.

Essentially, pedophilia as a security risk can be viewed on two levels. The first is the result of the mentioned changes in the sphere of information development of society on a global level - the danger of pedophiles who seek their victims through virtual communication, whereby further realization of criminal activities takes place either in the same space or moves to real frames depending on the specific intention of the perpetrator. This type of establishing contact between pedophiles and underage victims definitely has a modern character, although it is generally not a new phenomenon, but the methodology of finding victims has changed.

The second level of observation of pedophilia refers to the traditional way of manifestation of this phenomenon - exclusively in the real world. It seems that adults are still more concerned when it comes to this type of pedophilia, at least more public attention is paid to this problem. However, in connection with this aspect of pedophilia, it is necessary to stay on the analysis of the sources of danger, ie to deal with the question of who are the perpetrators of the criminal acts that we classify as pedophilia.

The usual view of this issue in layman's thinking is reduced to complete strangers, males, who are lurking for the opportunity to endanger a minor, most often in some hidden places. Such an image is being built parallel in the media, thanks to the emphasis of cases that fit such a description. Aware of the fact that many phenomena are media-constructed, we should approach the analysis of the risk of pedophilia in a way to reveals the mechanisms of that construction in order to adequately understand and demystify the mentioned errors, misconceptions and stereotypes.

The most significant misconception is belief that foreigners commit sexual assaults to a much greater extent than people who victim knows (Craun and Theriot 2009, 2057). This misconception is a common feature of both the perception of sexual crimes committed by adults and the perception of acts of pedophilia. One should not talk lightly about the problem of sexual abuse of children, but instead of rationally weighing the danger, paranoia prevailed. The very assumption that abuse could have occurred is often seen by the public as confirmation that it actually occurred (Svensen 2008, 60). Many analyzes show that the real situation is significantly different and that the probability that a stranger will abuse a child is extremely small, that in most cases it is done by people who are known to children. Severe cases of child abuse committed by to a child an unknown person greatly upset the public, but instead of exaggeration and sensationalism, parents should be calmed and fear controlled by working on educating young people in order to strengthen their protection capacities against unknown pedophiles.

The question arises as to why the problem of pedophilia is misrepresented, why the public has an inadequate perception, and especially why the statistical data on the relative participation of sexual victimizations committed by persons close to children is hidden. One probable reason for the existence of such misperceptions is that they contribute to an increased sense of security and in this sense the authors Weinstein and Klein suggest the term *optimistic bias*³ to describe this reaction (Weinstein & Klein, 1996, cited in: Craun and Theriot 2009, 2058). Essentially, it is a feverish need to maintain the image of the family as a safe haven that would be significantly disrupted by presenting such disturbing information to the public. One should be aware that presenting such information could be a double-edged sword. On the one hand, one cannot expect better success in combating pedophilia and increasing people's awareness of the problem, and finally improving the youth security culture in connection with that if things are pushed under the rug, if complete and accurate data are not presented. On the other hand, public analysis of real data could potentially trigger an undesirable campaign against the family as an institution that is already experiencing a crisis in a modern context. Unfortunately, we are witnesses of the fact that the public debate on various phenomena is reduced to a simplified categorization of good and bad, ie black-and-white observation of phenomena.

Every day the clear boundary between the physical world and digital, virtual spaces becomes less visible. The appeal of digital spaces is growing with each newly created form, and the real challenge is to find a balance between activities in the physical world and activities in digital spaces. In terms of protection against the manipulative action of sexual predators on the Internet, it is enough to adhere to a set of rules that apply in everyday life - to apply the same principles of real offline life to online interactions as well, such as avoiding conversations with strangers, especially giving personal data that a predator can misuse, interrupting communication in situations when it becomes unpleasant or threatening, avoiding physical encounters with unverified and practically unknown contacts from the Internet, seeking help from family, teachers or friends in case of suspicious communication on the Internet, etc. (Бјелајац и Филиповић 2021). Any thinking about ways to improve the safety culture of young people cannot ignore the role of family and school in this process, which is why it is important to avoid exaggerations it as much as possible in order to preserve those resources that are necessary and to do what is possible to repair the cracks in them

³ Optimistic bias is an underestimation of the probability that negative events will happen to an individual, acts as a defense mechanism against fear of victimization and has been observed in people's responses to various social problems, including situations where adolescents underestimate their chances of being victims of peer violence (Craun & Theriot 2009, 2058).

Conclusion

Although the conclusion about the universality and timelessness of many security risks that affect young people can be derived to some extent, the inevitable development of society has brought changes in that sense as well. In addition to the traditional ones, there are a number of new security risks as well as different modalities of manifestation of the existing ones. Some of them are in the center of public interest and some are almost invisible, which is mostly not related to the question of their significance, but are determined by the characteristics of the dominant discourse about it. We live in the era of a risk society, we are constantly reminded through the media of the presence of various risks, so we have the impression that every step we take is a risk in itself. When it comes to the youngest, the risks seem more dramatic and we get the impression that over time it gets worse.

A brief overview of modern security risks tried to point out the various sources of these risks and the importance of timely detection and response of all actors involved in youth care. The big problem that affects the quality of the measures that are taken with that goal is the wrong picture of the problem, the distorted perception of the reality of the risk, which can bring even the best intention into the question. Uncovering and accepting the truth should be the goal as much as possible because that is how qualitative shifts are made in tackling with problems.

Developing of youth security culture is not a simple job that comes down only to the adoption and implementation of appropriate programs, it is necessary to continuously monitor the effects of education and adapt to new circumstances. In order to achieve that, it is necessary for all interested actors to act as partners in that task and for everyone to have the interest of youth protection in the first place. The fact is that the main role must belong to young people, given that they come into direct contact with the mentioned risks and must be ready to with challenges. We should not forget that mistakes inevitably go along with youth, but with the right direction and development of awareness of the importance of self-protection, the wrong steps correct and it is safer to reach maturity.

References

1. Акциони план за спровођење стратегије развоја образовања у Србији до 2020. године („Службени гласник РС”, бр. 107/2012)
2. Бек, Улрих. 2011. *Светско ризично друштво: у потрази за изгубљеном сигурношћу* (превод дела: Weltrisikogesellschaft Auf der Suche nach der verlorenen Sicherheit. 2007., преводилац Глишовић, Љ.). Нови Сад: Академска књига.

3. Бингулац, Ненад. 2015. „Проблем сексуалне експлоатације – тамна страна глобализације.” У „Право и савремено друштво”, ур. Жељко Бјелајац, посебно издање, *Култура полиса*: 163-174.
4. Бјелајац, Жељко, и Мина Зиројевић. 2014. „Безбедносна култура у ери глобализације”. *Култура полиса* XI (23): 77-99.
5. Бјелајац, Жељко Ђ. и Александар М. Филиповић. 2021. „Флексибилност дигиталних медија за манипулативно деловање сексуалних предатора”. *Култура полиса*, XVIII (44): 51-67, <https://doi.org/10.51738/Kpolisa2021.18.1r.2.01>.
6. Закон о младима („Службени гласник РС”, бр. 50/2011)
7. Закон о основама система образовања и васпитања („Службени гласник РС”, бр. 88/2017, 27/2018 – др. закони, 10/2019 и 6/2020)
8. Закон о основном образовању и васпитању („Службени гласник РС”, бр. 55/2013, 101/2017, 27/2018 - други закон и 10/2019)
9. Закон о средњем образовању и васпитању („Службени гласник РС”, бр. 55/2013, 101/2017, 27/2018 – др. закон и 6/2020)
10. Игњатовић, Ђорђе. 2019. *Криминологија*. Београд: Правни факултет Универзитета у Београду.
11. Национална стратегија за младе за период 2015 – 2025 („Службени гласник РС”, бр. 22/2015)
12. Правилник о Националном оквиру образовања и васпитања („Службени гласник РС”, бр. 98/2017)
13. Роа, Оливије. 2017. *Џихад и смрт* (превод дела: Le djihad et la mort. 2016., преводилац Божић, М.). Нови Сад: Академска књига.
14. Стратегија развоја образовања у Србији до 2020. године („Службени гласник РС”, бр. 107/2012)
15. Томпсон, Кенет. 2003. *Морална паника* (превод дела: *Moral Panics*. 1998., преводилац Вранић, И.). Београд: CLIО.
16. Bryce, Jo. 2010. “Online sexual exploitation of children and young people.” In *Handbook of Internet Crime*, eds. Yvonne Jewkes and Majid Yar, 320-342. Devon: Willan Publishing.
17. Case, Stephen, and Kevin Haines. 2010. “Constructions, causes, risk factors and explanations.” In *Transnational Criminology Manual* III, ed. Martine Herzog-Evans, 397-427. Nijmegen: Wolf Legal Publishers.
18. Craun, W. Sarah, and Matthew T. Theriot. 2009. “Misperceptions of Sex Offender Perpetration Considering the Impact of Sex Offender Registration.” *Journal of Interpersonal Violence*, XXIV (12): 2057–2072.
19. Denning, E. Dorothy. 2010. “Terror’s web: how the Internet is transforming terrorism.” In *Handbook of Internet Crime*, eds. Yvonne Jewkes and Majid Yar, 194-213. Devon: Willan Publishing.
20. Jewkes, Yvonne. 2004. *Media and Crime*. London: SAGE.
21. Stenson, Kevin. 2010. “Risk, Crime and Governance.” In *Transnational Criminology Manual* II, ed. Martine Herzog-Evans, 169-192. Nijmegen: Wolf Legal Publishers.